

การพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์ จังหวัดกาญจนบุรี ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5*

The Development of Working Model of Kanchanaburi Sangha on the Five Precepts Undertaking Village Project

พระครูสุพัฒนกาญจนกิจ

PhrakhruSupatthanakanchanakij

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: supatthana_8@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของพระคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) ศึกษาพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีความเป็นมาจากคณะสงฆ์ ที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสุข มีความสามัคคีกัน ด้วยการประพฤติตามหลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่อง เกิดการสร้างเครือข่ายทางศาสนาระหว่างสถานศึกษา วัด และชุมชน อย่างเป็นระบบมาโดยตลอด โดยใช้หลักธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินโครงการ คือ สาราณียธรรม 6 2) คณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีได้จัดยุทธศาสตร์การปลูกฝังหลักศีล 5 สู่การปฏิบัติ การพัฒนาศักยภาพโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความสำเร็จของการดำเนินการและมีตัวชี้วัด พัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล 5

ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี โดยการนำแนวคิดการบริหารเชิงคุณภาพตามทฤษฎี (PDCA.) และทฤษฎีการจัดการจัดการ 5M มาใช้ดำเนินการบริหารจัดการโครงการนี้ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เข้าร่วมโครงการ ให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ด้วยหลักการรักษาศีล 5 ของชุมชน หมู่บ้าน การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ออกมาเป็นรูปแบบใหม่คือ 5M – PDCA เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ พัฒนา; รูปแบบการทำงาน; คณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี; โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

Abstract

This research aimed to study 1) study the concept of five precepts based community project according to Thai Sangha's policy, 2) study present situations and problems affecting on the five precepts based community according to Kanchanaburi Sangha's project, and 3) study the development of Kanchanaburi Sangha's five precepts based community project. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows; 1) the five precepts based community project was historically derived from Sangha's policy in order to happily harmonize people in the country through five precepts observation; Thai people should be morally trained so that their quality of life can be achieved. According to the Buddhist tenet, five precepts basically means non-bodily- and -verbally -violation. Those who follow five precepts can expect to gain certain benefit and social happiness. It is said that one's intention is the inseparable factor in the observation of five precepts; those who do not follow will also expect to gain disadvantages resulting in suffering lamentation. In support of this claim, many examples are shown in various Suttas. When it comes to the present situations and problems relating to the mentioned project, it showed that many activities have been continuously carried out by Kanchanaburi Sangha while doing five precepts based community project to promote the program, the linkage between temples, schools and communities was systematically made through states of conciliation, but the problems relating to this project stem from the improper sources of staff, equipment and budget. 2) As far as the mentioned project is concerned, the strategies in putting five precepts based community project into practices were obviously given by Kanchanaburi Sangha as follows: the aforesaid project development should aim at the effectiveness based on its indicators and thereby developing it as Kanchanaburi Sangha's model through the theory of PDCA and five M's management. Based on this, its effectiveness can be increased to higher level and then it can bring about certain benefit to those who participate in the project including communities and country as a whole. Consequently, the expected endless harmony in all sectors of the country can be met with respectively.

Keywords: Development; The Working Model, Kanchanaburi Sangka; The Five Precepts Undertaking Village Project

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธเพราะประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในวิถีชีวิตของคนไทย ดังจะเห็นได้การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่างๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิตจิตใจของคนไทยเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่างๆ เช่น วิถีชีวิต ทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของคนไทยตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ลักษณะดังกล่าวซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยการนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต”¹ โดยเฉพาะเรื่องศีลที่ถือว่า “เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่ชาวพุทธจะพึงมี แต่ในปัจจุบันนี้พฤติกรรมและอารมณ์ของบุคคลในสังคมไทยนับว่ามีปัญหาขั้นรุนแรง เช่น ปัญหาพิษสุราเรื้อรัง สิ่งเสพติด การฆ่าคน (Supap, 2006) สภาพการรักษาศีลของคนในสังคมไทยต่ำลง ดังปรากฏว่ามีคดีความเกี่ยวกับการละเมิดศีล 5 อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น คดีข่มขืน คดีอาชญากรรม คดีฉ้อโกง ปล้นฆ่า และลักขโมย เป็นต้น

การมีศีลตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะผลดีต่อสังคม เพราะความสำนึกในการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีล ได้แก่การฝึกหัดขัดเกลาตนเอง เพื่อความก้าวหน้าในคุณธรรมที่ยิ่งๆ ขึ้นไป และการคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคม เพื่อประโยชน์อันจะทำให้เกิดความดำรงอยู่ด้วยดีของชุมชนของประชาชนในสังคม (Phra Brahmagunabhorn P. A. Payutto, 2009) นอกจากนี้การมีศีลจะส่งผลดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังโอวาทของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณโย) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการสงบแห่งชาติ (National Office of Busdhisim, 2014) ทั้งนี้เนื่องจากศีลจะเป็นสิ่งที่คอยกำกับความประพฤติดีทางกายและวาจา, การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม มีระเบียบวินัย, มีมารยาทที่ปราศจากโทษ ตลอดถึงมีความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ (Phra Brahmagunabhorn P. A. Payutto, 2009) สามารถกระตุ้นให้รู้จักบาปบุญคุณโทษในการรักษาหลักเบญจศีลเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ควรส่งเสริมคนทำดีและยกย่องชมเชยให้ชุมชนทราบ ไม่ปกป้องคนชั่วและเพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ทำตามกฎและกติกาให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อการเน้นให้มีสติทบทวนการกระทำของตนอย่างสม่ำเสมอ (Promdee, 2011)

การปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้ สามารถสร้างจิตสำนึก ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข จึงควรรักษาและพัฒนา โดยการส่งเสริมการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักศีล 5 เพื่อร่วมสร้างสังคมที่สงบสุข (Atthakorn, 2014) ตลอดถึงกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวไทยปัจจุบันได้อย่างดี (Kongjan, 2016) โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และ เกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน สามารถ

อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข (Siriart and Phrapalad Somchai Payogo) นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญที่เพิ่มการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (Phramaha Kritsada Sobhanasilo, 2016)

ด้วยเหตุนี้ จึงได้เกิดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ขึ้นมา ผู้เขียนในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ยังเห็นว่าการศึกษารูปแบบของการสร้างและการพัฒนา โครงการนี้ นำมาพัฒนาให้สามารถดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์กับคณะสงฆ์ ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายศีล 5 ในจังหวัดอื่นๆ สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของพระคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เก็บข้อมูลด้วยวิธี การสำรวจ (Survey) สังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ในพื้นที่ และการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ชุมชน / วัด ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทราบแนวคิดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย สภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี และการนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี จากผู้เชี่ยวชาญและสมาชิกผู้สนใจทั่วไป แล้วนำประเด็นที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย

โครงการหมู่บ้านศีล 5 มีความเป็นมาจากคณะสงฆ์โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ด้วยการน้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำ

วัน โดยมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมทั้งตั้งเป้าตัวชี้วัด ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 4 ปี (ปี 2557 - 2560) (National Office of Buddhism, 2014) ตลอดทั้ง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน ส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับ ตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เมื่อทุกคนมีศีล 5 สังคมนั้นย่อมจะอยู่เป็นสุข

ศีล 5 มีความเป็นมาในสมัยพระเจ้าสมมุตราช ในอัครคัมภีร์สูตร (Thai Tipitakas 11/115/5- 6) ได้แสดงจุดกำเนิดของศีลกับพัฒนาการทางสังคม ความหมายของศีล 5 ศีล คือ เจตนาไม่ล่วงละเมิด (Thai Tipitakas 31/39/60) ทางกาย ทางวาจา การงดเว้นในสิ่งที่ เป็นโทษแก่ตนเองและผู้อื่น ศีลเป็นหลักการฝึกอบรมตนในการงดเว้นจากความชั่ว การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ความสุจริตทางกาย และวาจาและอาชีพ การละเว้นจากความชั่ว ข้อปฏิบัติในการฝึกตน ศีลมีความสำคัญ การรักษาศีลที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุขร่มเย็น เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง พ้นจากความทุจริต จิตแจ่มใส ศีล 5 ถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทย ศีล 5 ยังมีอิทธิพลต่อสังคมมาก เพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมด้านศีลธรรมของประชาชน ส่งเสริมชุมชนต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบองค์ประกอบของศีล (See in Thai Tipitaka and Commentaries 1/90/187; 1/4/252/450) ที่ล่วงละเมิดและขาดว่า จะต้องมียเจตนา จึงจะล่วงศีลข้อนั้นๆ

การรักษาศีล 5 มีอานิสงส์ มีคุณค่าและคุณธรรมในการครองของชีวิตดำเนินชีวิตปราศจากโทษ ผู้ใดปฏิบัติตามย่อมได้รับความดีความงามความสุขเป็นอานิสงส์ ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเพราะภัยย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบผลของกรรมตามกฎแห่งกรรม การรักษาศีล 5 ย่อมได้รับผลเป็นสุขทั้งโลกนี้ และโลกหน้า มีพระนิพพานในเบื้องหน้าเป็นที่สุด โทษของการไม่รักษาศีล เป็นสังคมขาดศีลขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุขย่อมล่วงละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นบ่อเกิดแห่งภัยโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และอนาคต ในที่สุด (Phra Brahmaganabhorn P. A. Payutto, 2009) อานิสงส์แห่งศีลสมบัติ 5 ประการ คือ (1) ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวง (2) กิตติศัพท์อันดีงามกระฉ่อนไป (3) ย่อมแก่กล้าไม่เก้อเขิน (4) ไม่หลงลืมสติตาย (5) ตายแล้ว ย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ (Thai Tipitakas 10/150/94) ผู้มีศีล 5 ย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ โทษของการไม่รักษาศีล 5 เป็นบ่อเกิดแห่ง

ภัยเวรเบียดเบียนตนเอง บั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตทั้งปัจจุบัน และอนาคต ถึงภพหน้า ได้รับทุกข์โศกนัสใจ ย่อมดำรงอยู่ในนรกเหมือนถูกนำไปฝังไว้ (Thai Tipitakas 22/28/403) ผู้ทุศีล มีศีลวิบัติย่อมถึงความเสื่อมโภคทรัพย์เป็นอันมาก กิตติศัพท์อันชั่วกระฉ่อนไป ย่อมไม่แก้แล้วกล้า เกื้อเขิน หลงลืมสติตาย หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในอบาย ทศตวินิบาต นรก ทั้งนี้มีพุทธพจน์ที่ตรัสสั่งสอนส่งเสริมสนับสนุนการรักษาศีลของพุทธบริษัท ปรากฏในพระสูตรต่างๆ อาทิ มหานามสูตร ฎฎทนต์สูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และเมฆียสูตร เป็นต้น

รูปแบบการบริหารงานของโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามมติมหาเถรสมาคมมีจังหวัดสระบุรีเป็นต้นแบบ และมีจังหวัดน่านรอง โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำโครงการ แนวทางการดำเนินงาน และขั้นตอนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ กำหนดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้านเพื่อดำเนินงานตามโครงการ กำหนดรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักการของศีล 5 ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย จัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างวัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กร ภาคเอกชน ให้ทราบถึงความสำคัญของโครงการ แนวทางการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผล เกณฑ์การประเมิน ตลอดจนผลที่คาดว่าจะได้รับ ประชาชนให้ความสำคัญในการส่งเสริมความ ประองคองและสันติสุขด้วยศีล 5 เพราะ ศีล 5 เป็นหลักธรรมเบื้องต้น เป็นหลักคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการขัดเกลาจิตใจของบุคคล ทำให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน มีความยินดีพอใจในสิ่งของของตน (Phramedhavinaiyaros Pasiviko, 2017) มีความปรารถนาดีรู้จักพูดในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ และมีการควบคุมตนเองให้มีสติอยู่เสมอเพื่อเป็นการละเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น เพื่อเป็นการละเว้นเบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น เพื่อเป็นการละเว้นจากการล่วงละเมิดและประพฤติผิดทางกายในของรักของผู้อื่น เพื่อเป็นการละเว้นจากการประพฤติผิดทางวาจา และเพื่อเป็นละเว้นจากการทำให้ตนขาดสติสัมปชัญญะ การรักษาศีล 5 เท่ากับการงดเว้นการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับคำกล่าวของ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรปุณฺโญ) ที่ประทานไว้ว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข” (National Office of Busdham, 2014)

กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในส่วนภูมิภาค คณะสงฆ์จังหวัด และผู้บริหารระดับจังหวัด ขอความร่วมมือให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่จะเป็นจังหวัดรักษาศีล 5 ต้นแบบนำร่อง บูรณาการ การทำงานร่วมกับภาคคณะสงฆ์ และทุกภาคส่วนของจังหวัด โดยให้ดำเนินการเป็น “จังหวัดรักษาศีล 5 ต้นแบบ” ซึ่งมีหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผ่านเกณฑ์เป็น “หมู่บ้านรักษาศีล 5” สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานโครงการฯ ระดับจังหวัดและประสานงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัดเพื่อบริหาร

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัดและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และมีนักวิชาการวัฒนธรรมและนักวิชาการศาสนา พระสงฆ์แกนนำขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ทำความเข้าใจกับพี่น้องประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านมาร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามแผนงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับจังหวัด มีการแบ่งสายการทำงานในการดำเนินงาน

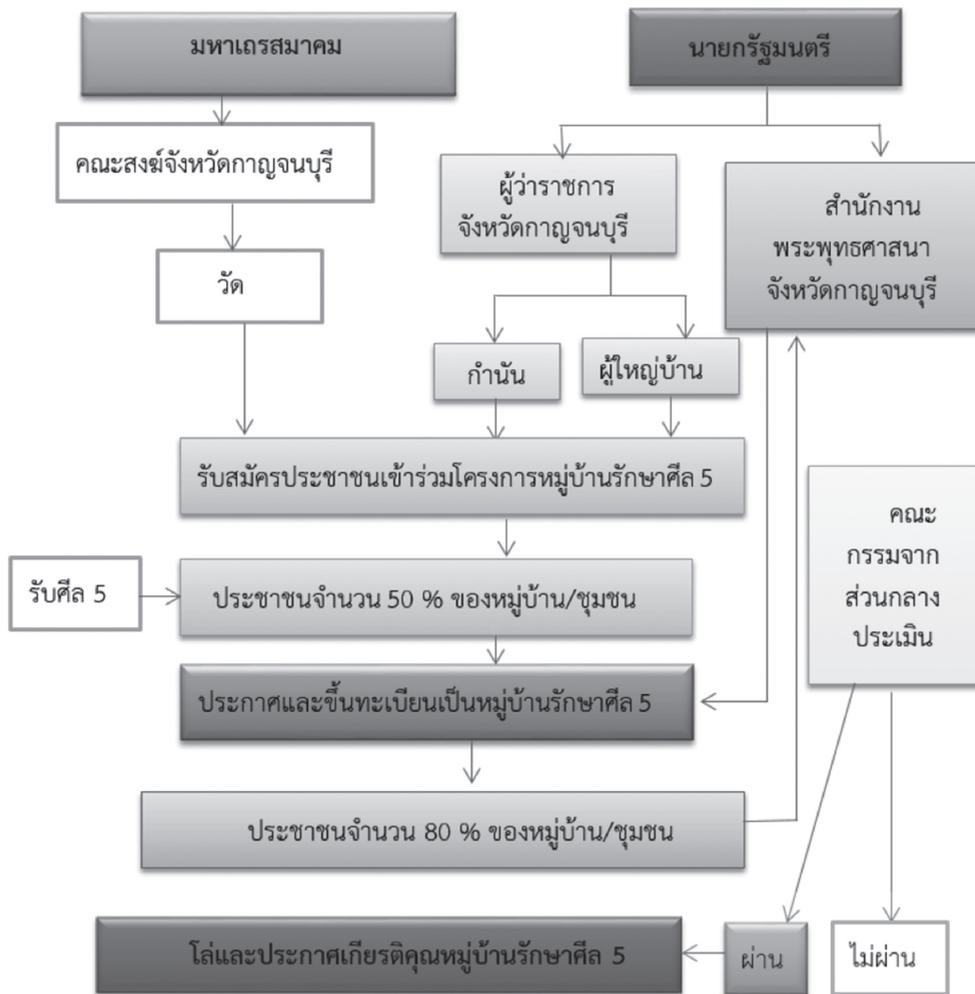
สภาพปัจจุบันและปัญหาที่อุปสรรค การดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพปัจจุบันในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้นำเสนอข้อมูลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เลือกพื้นที่ศึกษาที่ขับเคลื่อนดำเนินการที่อยู่ในระยะที่ 3 จำนวน 5 อำเภอ 10 ตำบล 9 พื้นที่ โดยเลือกวัดที่ประสบความสำเร็จเป็นหลักในการศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แก่บุคคล สถาบันการศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เกิดการสร้างเครือข่ายทางศาสนาในการส่งเสริมเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรมระหว่างสถานศึกษา วัด และชุมชน จากการสัมภาษณ์ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ถึงสภาพปัจจุบันของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดกาญจนบุรี โดยการนำของผู้บริหารทั้งพุทธจักรและอาณาจักร มีการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบมาโดยตลอด มีการทำงานตามแผนงานและการดำเนินการได้อย่างเรียบร้อยตามศักยภาพของพื้นที่ เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ ด้วยความเรียบร้อยพร้อมเพรียง ต่อเนื่อง (Phrakusirskanjanatorn, 2016; Poonsiri, 2016) เป็นโครงการที่ดีที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างมากและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข ทำให้เกิดความสามัคคี การดำเนินการมีวัดโดยเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในโครงการฯ มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ช่วยและให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ มีการประสานงานระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี จะมีในวัดและชุมชนขนาดเล็กและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เช่น ปัญหาบุคลากรขาดทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยี ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์มีน้อยหรือขาดและงบประมาณในการขับเคลื่อนโครงการฯ ไม่เพียงพอ (Hongto, 2016 Tanwattanawit, 2016) เป็นต้น จึงเสนอให้หน่วยงาน “PDCA” มาปรับใช้ที่สอดคล้องกับ หลักสภาราณียธรรม 6 ตลอดทั้งได้นำเสนอ การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในชุมชนของจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ชุมชนในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่ามะกา อำเภอไทรโยค อำเภอพนมทวน และอำเภอท่าม่วง ทั้งสภาพทั่วไปของวัด การจัดกิจกรรมส่งเสริมตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การมีส่วนร่วมของประชาชน สภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงานของคณะสงฆ์ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แต่ละชุมชน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เขตอำเภอเมืองได้แก่ ชุมชนบ้านใต้/วัดไชย-

ชุมพลชนะสงคราม เขตอำเภอท่ามะกา ได้แก่ ชุมชน/วัดดอนขมิ้น และชุมชน/วัดตะคร้ำเอน เขตอำเภอท่าม่วง ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองขาว/วัดอินทาราม และชุมชน/วัดวังขนายทายการาม เขตอำเภอพนมทวน ได้แก่ ชุมชนวังรัก/วัดวังรักราษฎร์บำรุง ชุมชนดอนงิ้ว/วัดดอนงิ้ว และชุมชนหนองสาหร่าย เขตอำเภอไทรโยค ได้แก่ ชุมชน/วัดน้ำตก โครงการนี้มีหลักธรรมที่สำคัญ คือ ศีล 5 โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินโครงการ คือ สาราณียธรรม 6

การพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี

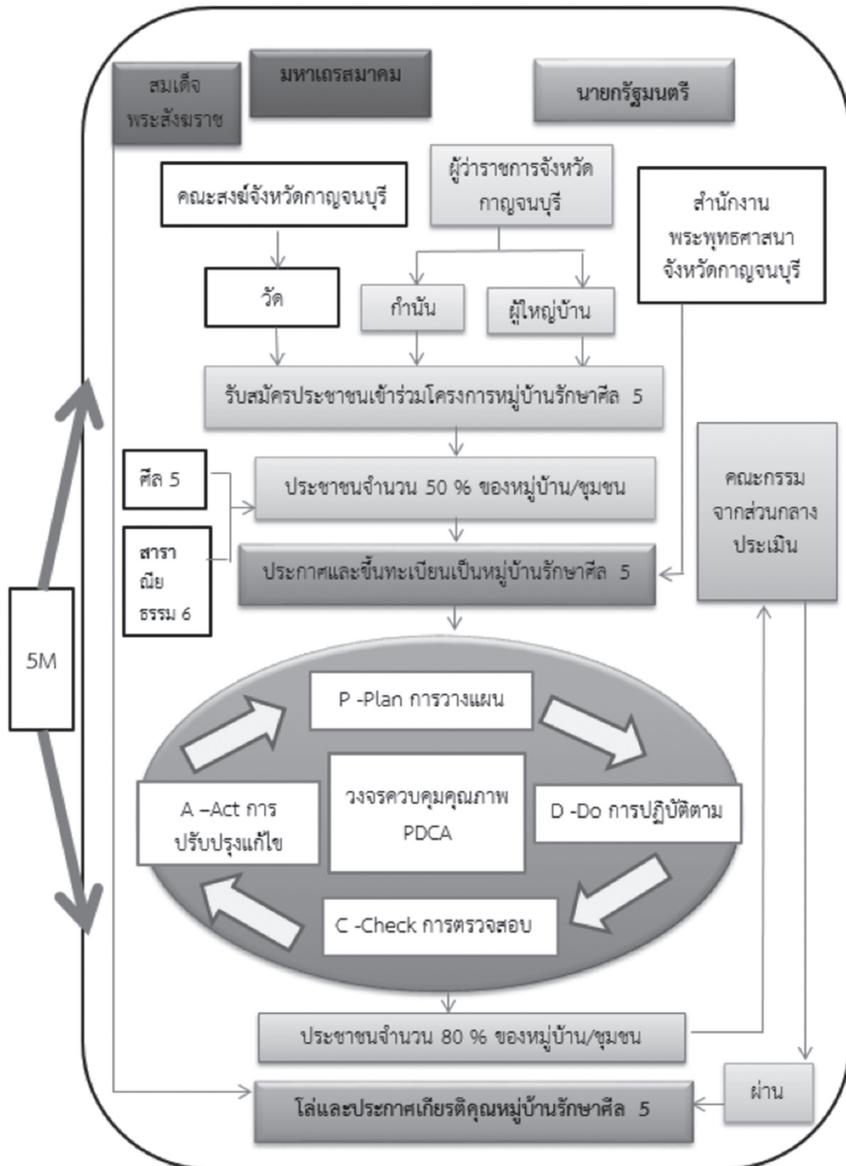
รูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ที่ให้ประชาชนสมัครเข้าร่วมโครงการฯ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 เมื่อผ่านการประเมิน จะมอบโล่ประกาศเกียรติคุณให้แก่หมู่บ้านนั้น สภาพการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการพัฒนาคน พัฒนางาน ทำให้สังคมมีความสุข โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ดำเนินไปตามกระบวนการตลอดมา จนสามารถสรุปเป็นแผนภาพรูปแบบการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ คณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ ตามทฤษฎีวงจรเดมมิงหรือวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มี 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (Plan – P) (2) การปฏิบัติตามแผน (Do – D) (3) การตรวจสอบ (Check – C) (4) การปรับปรุง (ACT = A) โดยมีหลักการว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจที่จะมาร่วมรักษาศีล 5 มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล 5 การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ให้คนในชุมชนร่วมดำเนินการรักษาศีล 5 ด้วยความสมัครใจมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สมาชิกต่างก็เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรซึ่งกันและกันทั้งหมู่บ้าน เป็นการทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ภาพประกอบที่ 1 แสดงรูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี

จากปัญหาอุปสรรคที่พบในหัวข้อที่ผ่านมา ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้นำแนวคิดสวอต (SWOT Analysis) มาวิเคราะห์สภาพโครงการหมู่บ้านศีล 5 เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน จัดยุทธศาสตร์การปลูกฝังหลักศีล 5 สู่การปฏิบัติ 4 ยุทธศาสตร์ สามารถสร้างรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมี เป้าประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ความสำเร็จและตัวชี้วัดความสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี โดยการนำแนวคิดการบริหารเชิงคุณภาพตามทฤษฎี (PDCA.)

และทฤษฎีการบริหารจัดการ 5M ได้แก่ (1) Man หมายถึง คน (2) Mind หมายถึง จิตใจ (3) Management หมายถึง การจัดการ หรือ Methodology หมายถึง วิธีการ (4) Materials หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ และ (5) Money หมายถึง เงิน เพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการโครงการนี้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จึงสรุปพัฒนาการรูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 รูปแบบใหม่คือ 5M-PDCA ซึ่งได้แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 พัฒนาการรูปแบบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี

สรุป

โครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน ได้ร่วมกันขับเคลื่อนโครงการ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทุกคนมีศีล 5 สังคมก็จะมีความสุข ศีล 5 คือ เจตนา ไม่ล่วงละเมิดทางกาย ทางวาจา ผิดอบรมตนให้สุจริต เรียบร้อย การรักษาศีล 5 มีอานิสงส์ การไม่รักษาศีลมีโทษ สังคมย่อมปราศจากความสงบสุข พุทธพจน์ที่ตรัสเรื่องศีลในพระสูตรต่างๆ รูปแบบการบริหารงานของโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามมติมหาเถรสมาคม ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นักวิชาการ พระสงฆ์ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ มาร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับจังหวัดมีการแบ่งสายการทำงานในการดำเนินงานสภาพปัจจุบันในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระยะที่ 3 มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เพื่อความสุขที่แท้จริง เกิดการสร้างเครือข่ายทางศาสนาในการส่งเสริมเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรมระหว่างสถานศึกษา วัด และชุมชน แต่ยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานบ้าง จึงเสนอให้นำวงจร “PDCA” มาปรับใช้ให้สอดคล้องหลักสาราณียธรรม 6 จึงได้พัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี จากการนำแนวคิดสวอต (SWOT Analysis) มาวิเคราะห์ แล้วจัดยุทธศาสตร์การปลูกฝังหลักศีล 5 สู่อุปนิสัยปฏิบัติ อย่างมียุทธศาสตร์ พันธกิจ และตัวชี้วัดความสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาพัฒนาเป็นรูปแบบใหม่ โดยการนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ 5M ตามหลักสาราณียธรรม 6 จนได้รูปแบบใหม่ คือ 5M – PDCA

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการให้วัดและชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนด้านเงินงบประมาณเป็นรายหัวหรือรายครอบครัว คณะสงฆ์ควรมีกฎหรือบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ไม่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นระบบ และมีมาตรการสำหรับเจ้าอาวาสและชุมชนที่ไม่ให้ความสำคัญ คณะสงฆ์และรัฐบาลควรสร้างบุคลากรด้านนี้โดยเฉพาะและสร้างแผนงานให้ครอบคลุมระบบการเผยแผ่สู่สากล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) มีการวิจัยลักษณะนี้แต่ใช้รูปแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการในภาพรวม
- 2) ควรมีการวิจัยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาว
- 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารและขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างเป็นระบบ

References

- Chanya Siriart and Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen). (2016). The Conflicts Management between the State and the Community by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Suvarnabhumi Airport. *Journal of MCU Peace Studies*, 4 (2), 144-158.
- Hongto, P. (2016). *Interview*. April 4.
- Kongjan, W. (2016). The Model of Strengthening the Stability of the Family by Buddhist Integration. *Journal of MCU Peace Studies*, 4 (Special 1), 257-269.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Mahamakutrajavidyalaya University. (1963). *Thai Tipitaka and Commentaries, Set of 91 Volumes*. (3rd ed.). Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya University Press.
- National Office of Buddhism. (2014). *The Operation Manual Reconciliation Projects Using the Principles of the Buddhist Precepts 5 "Village "*. Bangkok: National Office of Buddhism Press.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2007). *Dictionary of Buddhism (Word)*. (11th ed). Bangkok: MCU Press.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2009). *Buddhadhamma*. (15th ed). Bangkok: Sahadhammika.
- Phrakusirskanjanatorn. (2016). *Interview*. April 1.
- Phramaha Kritsada Sobhanasilo. (2016). Reconciliation Building By Five Precepts Observing Village Project In Ayutthaya Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(3), 45-62.
- Phramedhavinaiyaros (Pasiviko). (2017). The Form in Promoting Reconciliation and Peacefulness with Five Precepts of People in Saraburi Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(1), 1-14.
- Poonsiri, P. (2016). *Interview*. April 24.
- Supap, S. (2006). *Social Problems*. (20th ed.). Bangkok: Thaiwattanapanit.
- Tanwattanawit, R. (2016). *Interview*. April 3.